

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CLASA A X-A
CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

LIMBA LATINĂ
– CURRICULUM DIFERENȚIAT –

FILIERA TEORETICĂ, PROFIL UMANIST

FILIERA VOCAȚIONALĂ, PROFIL TEOLAGIC

Aprobat prin ordin al ministrului
Nr. 4598 / 31.08.2004

București, 2004

NOTĂ DE PREZENTARE

Curriculumul școlar de *Limba latină* pentru clasa a X-a a fost elaborat avându-se în vedere:

- curriculumul pentru limba latină, clasa a IX-a, ;
- reperele specificate în OMECT nr. 5723/ 23.12. 2003 privind planurile-cadru pentru ciclul inferior al liceului, conform cărora această disciplină este reprezentată în curriculumul diferențiat (CD), astfel:
  - la filiera teoretică, profil umanist, specializările Filologie și Științe sociale:
    - 1 oră pe săptămână
  - la filiera vocațională, profil teologic:
    - cultele ortodox, greco-catolic, reformat, baptist, penticostal: 1 oră pe săptămână;
    - cultul romano-catolic (de limbă română și de limbă maghiară): 2 ore pe săptămână
- actuala structură a planului cadru, care permite folosirea unei ore pe săptămână din curriculum la decizia școlii (CDS).

Pornind de la regimul de predare a limbii latine, curriculumul pentru clasa a X-a – ciclul inferior al liceului este format din:

- **PROGRAMA 1: curriculum diferențiat pentru** filiera teoretică, profil umanist (1 oră pe săptămână);
- **PROGRAMA 2: curriculum diferențiat pentru** filiera vocațională, profil teologic: cultele ortodox, greco-catolic, reformat, baptist, penticostal – 1 oră pe săptămână; cultul romano-catolic (de limbă română și de limbă maghiară) – 2 ore pe săptămână.

Programele școlare de *Limba latină* pentru ciclul inferior al liceului au următoarea structură:

- **Competențe generale** (comune ambelor programe, sunt definite ca ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi care se formează pe întreaga durată a liceului);
- **Valori și atitudini** (particularizate pentru fiecare programă, vizate pe întreg parcursul liceal);
- **Competențe specifice** (derivate din competențele generale și care se formează pe durata unui an de studiu) corelate cu **forme de prezentare a conținuturilor**. Această corelare constituie pivotul curriculum-ului, care accentuează latura sa pragmatică: devine astfel transparent nu numai ce se învață, dar mai ales de ce anume se învață anumite forme de prezentare a conținuturilor. Acestea, incluse numai în CD, constituie instrumente adecvate pentru realizarea competențelor specifice.
- **Sugestii metodologice**, structurate pe două domenii:
  - Conținuturi recomandate de Comisia națională de limbi clasice în vederea construirii demersului didactic, având următoarea structură:
  - Teme, care vor constitui contextul pentru realizarea activităților de învățare pe parcursul orelor de limba latină și vor delimita tematica ce va fi folosită în evaluare.
  - Elemente de construcție a comunicării, specificând categorii de structuri lingvistice utilizate în comunicare.
  - Funcții comunicative ale limbii.
  - Scurt ghid metodologic, conținând sugestii oferite ca sprijin pentru proiectarea și realizarea unui demers didactic modern și eficient)

Prin studierea limbii latine elevii au posibilitatea să conștientizeze faptul că a raporta civilizația modernă la cultura clasică înseamnă a dobândi o viziune globală asupra realității umane, a urmări în evoluția lui umanismul (în sensul eforturilor omului antic, ca și ale celui modern, de explicare a condiției umane, de pătrundere a misterului lumii). Chiar dacă modul de viață modern nu mai reflectă decât foarte vag obiceiurile antice, o serie de componente culturale ale antichității, reconsiderate critic, au devenit dimensiuni cheie ale societății contemporane. De exemplu:

- rigoarea romană se resimte în organizarea sistemului juridic și a instituțiilor politice;
- artele sunt tributare esteticii clasice, împletind simetria greacă și ordinea romană;
- limbile romanice au robustețea și eleganța limbii latine, iar literatura universală e clădită pe modelele literaturii clasice;
- sistemele teologice ale creștinismului poartă urmele cultului antic, iar morala creștină vădește spiritul juridic riguros al romanilor;
- lumea modernă a moștenit de la Roma antică temperamentul complex, fundamentat pe relația negotium (înclinația spre acțiune, ordine, disciplină) – otium (contemplația și reculegerea).

PROGRAMA 1

(CURRICULUM DIFERENȚIAT PENTRU FILIERA TEORETICĂ, PROFIL UMANIST)

COMPETENȚE GENERALE

- 1. Receptarea textelor auzite sau scrise în diferite situații de comunicare**
- 2. Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor anumite contexte**
- 3. Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală sau scrisă**
- 4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare**

VALORI ȘI ATITUDINI

- Asumarea conștientă a unor repere fundamentale din patrimoniul spiritual european
- Conștientizarea contribuției limbii latine și a civilizației romane la elaborarea modelului cultural european
- Dezvoltarea unei gândiri logice și critice prin descoperirea elementelor și structurilor specifice limbii latine și civilizației romane prezente în diverse domenii ale cunoașterii și acțiunii umane

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI FORME DE PREZENTARE A CONȚINUTURILOR

1. Receptarea mesajelor transmise oral sau în scris în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
1.1 Identificarea sensului global într-un text de complexitate medie 1.2 Anticiparea elementelor de conținut ale unui text latin pe baza unui titlu / stimul vizual 1.3 Identificarea unor detalii din mesaje orale / texte (documente autentice) 1.4 Utilizarea de informații din mai multe texte pentru îndeplinirea unei sarcini structurate de lucru 1.5 Recunoașterea organizării interne a unui paragraf	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări orale pe teme de interes, conform conținutului tematic • Texte de dificultate medie cu subiect istoric și religios • Pasaje din texte (de dificultate și lungime medie), conform conținutului tematic și lingvistic • Paragrafe descriptive și narative • Texte de informare generală din diverse surse

2. Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor anumite contexte

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
2.1 Descrierea coerentă (oral / în scris) a unor instituții, utilizând comparații 2.2 Prezentarea esențializată a conținutului unui text literar/ ecranizare pe baza unui plan dat	<ul style="list-style-type: none"> • Descrieri de locuri / personaje / medii sociale • Povestire orală / scrisă • Rezumate • Prezentare orală / scrisă

3. Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală sau scrisă

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
3.1. Formularea de idei pe teme de interes în cadrul unei discuții 3.2. Susținerea argumentată a unui punct de vedere pe o temă specifică	<ul style="list-style-type: none"> • Dialogul/ conversația pe o temă de interes • Dezbateră pe o temă dată • Funcții comunicative ale limbii necesare performării acestor competențe: a descrie personaje, locuri, evenimente; a compara acțiunile prezente cu cele trecute; a motiva puncte de vedere; a convinge, a determina cursul unei acțiuni; a justifica atitudini morale

4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
4.1. Completarea informațiilor necesare pentru înțelegerea și interpretarea unor texte prin folosirea unor dicționare 4.2. Sintetizarea sub formă de schemă / fișe a conținutului unui mesaj scris 4.3. Traducerea unor texte scurte și medii utilizând dicționarul latin-român	<ul style="list-style-type: none"> • Texte de informare generală (enciclopedii, istorii, albume etc.) • Fișe de lucru • Fragmente / texte literare • Comentarii (înregistrări video, documentare)

SUGESTII METODOLOGICE

NOTE:

1. Comisia Națională de limba latină recomandă ca, pentru formarea și dezvoltarea competențelor specifice precum și a valorilor și atitudinilor prevăzute în programe, să fie utilizate conținuturile din listele de mai jos.
2. Pentru realizarea conținutului tematic și lingvistic se recomandă selectarea unor texte adaptate sau în original din următorii autori¹: Caesar (50%), Sallustius (40%), Sf. Augustinus, *Vechiul/ Noul Testament (Vulgata)* (10%).
3. Se recomandă ilustrarea conținutului tematic cu materiale auxiliare (hărți, fotografii, inscripții).
4. Pentru performarea tuturor competențelor specifice este indispensabilă folosirea limbii române / materne.

CONȚINUTURI RECOMANDATE

TEME

Se recomandă ca activitățile de învățare să fie proiectate și realizate în contextul următoarelor teme:

- DOMENIUL PUBLIC

- Instituții și mentalități în perioada de criză a Republicii.
- Aspecte socio-politice caracteristice perioadelor de tranziție.
- Rolul marilor personalități.

- DOMENIUL ANTROPOLOGIC

- Modele religioase în texte fundamentale (*Confessiones, De civitate Dei, Vechiul/ Noul Testament - Vulgata*).

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

Părțile de vorbire studiate în clasa a IX-a: substantivul, adjectivul, pronumele personal, reflexiv, posesiv, relativ-interogativ, demonstrativ, verbul la diateza activă, tema prezentului și perfectului, precum și valorile conjuncțiilor *ut* și *cum* vor fi consolidate pe parcursul clasei a X-a, prin intermediul unei varietăți de sarcini de lucru care să contribuie la dezvoltarea competențelor prevăzute de programă.

Se recomandă utilizarea noilor elemente lingvistice:

- Verbul: diateza pasivă: moduri personale și nepersonale
moduri și timpuri din tema supinului.
- Sintaxa propoziției: funcțiile cazurilor-nominativ, acuzativ, genitiv, dativ și ablativ.
- Sintaxa frazei: propoziții principale / secundare; regente/ subordonate
- Subordonate specifice sintaxei latine: participialele relative și absolute
subordonatele infinitivale (Ac.+Inf. / N.+Inf.)
subordonatele relative
- Confluente lexicale și morfosintactice ale limbii latine cu limba română și cu alte limbi moderne.

FUNCȚII COMUNICATIVE ALE LIMBII

Pe parcursul clasei a X-a se vor utiliza următoarele funcții comunicative ale limbii:

- a solicita / oferi informații despre diverse evenimente
- a descrie personaje, locuri, evenimente
- a cere și a oferi informații de orientare în spațiu și timp
- a exprima atitudini intelectuale
- a compara acțiunile prezente cu cele trecute
- a motiva puncte de vedere
- a cere și a formula opinii
- a convinge, a determina cursul unei acțiuni
- a justifica atitudini morale.

---

¹ Procentele indicate sunt orientative pentru autorii de manuale.

SCURT GHID METODOLOGIC

Această îndrumare metodologică propune o direcționare a proiectării didactice, avându-se în vedere: un document cu caracter național (Curriculum Național), un model de planificare calendaristică și o proiectare a unei unități de învățare. De asemenea, se oferă pentru fiecare tip de competență generală un set de activități și exerciții. Cât despre evaluarea procesului care se desfășoară în clasă, în vederea reglării lui prin feed-back, se sugerează ca instrument complementar de evaluare: proiectul de grup, autoevaluarea.

I. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ – este un instrument de interpretare personalizată a programei, care asigură un demers didactic concordant cu situația concretă din clasă. Se recomandă ca planificările calendaristice să fie elaborate pentru întreg anul școlar, pentru a se avea o imagine de ansamblu asupra realizării curriculum-ului pe întreg anul.

Elaborarea planificărilor pentru clasa a X-a presupune următoarele etape:

1. Studiarea atentă a programei și a manualului pentru care s-a optat.
2. Corelarea competențelor și conținuturilor din programă cu unitățile / lecțiile din manual în care se regăsesc.
3. În cazul în care manualul nu acoperă în totalitate programa, căutarea altor resurse didactice.
4. Stabilirea succesiunii unităților de învățare (oră de curs) și detalierea conținuturilor tematice pentru fiecare unitate în raport cu acele competențe specifice care le sunt asociate prin programă.
5. Alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu competențele specifice vizate.

Structura planificării calendaristice

Nr. U.Î.	Conținuturi ale U.Î. ▪ tematic ▪ lingvistic	Competențe specifice vizate*	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații (amendamente)

*În această rubrică vor fi incluse și valorile și atitudinile vizate cu preponderență de unitatea de învățare respectivă

II. PROIECTAREA UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Metodologia de proiectare a unei unități de învățare constă într-o succesiune de etape înlănțuite logic, ce contribuie la detalierea conținuturilor, în vederea formării competențelor specifice.

Etapele proiectării sunt aceleași oricare ar fi unitatea de învățare vizată.

Detalii ale conținuturilor unității de învățare	Competențe specifice vizate	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
Ce?	De ce?	Cum?	Cu ce?	Cât? (În ce măsură?)
- tema (detaliată pe lecții) - text / tip de text				

III. TIPURI DE ACTIVITĂȚI ȘI EXERCIȚII RECOMANDATE PENTRU DEMERSUL DIDACTIC

1. *Receptarea de mesaje transmise oral și în scris în diverse situații de comunicare*

- exerciții de identificare (a claselor și subclaselor de flexiune în funcție de desinențe / terminații)
- exerciții de discriminare (a temelor verbale și nominale)
- exerciții de confirmare a înțelegerii sensului global dintr-un text oral sau scris
- exerciții de selectare a ideilor principale dintr-un text scris
- exerciții de desprindere / înțelegere a ideilor dintr-un text (conversație, descriere, discuție, schemă, prezentare, povestire)
- exerciții de operare cu fragmente de texte istorice sau literare (completarea unor tabele / diagrame, ordonarea logică a desfășurării unor evenimente).

2. *Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor contexte variate de comunicare*

- exerciții de formulare de întrebări și răspunsuri
- exerciții de completare a unui text lacunar în limba latină
- exerciții de formulare simplă cu întrebări de sprijin și plan
- exerciții de prezentare, relatare / repovestire (în limba română)
- dialog, conversație dirijată sau liberă, simulare, interviu, joc de rol, dezbateri, în limba română
- discuții, descrieri, asocieri, comparații, povestire, comentariu (în limba română)
- exerciții de redactare: rezumat, redactări (în limba română)
- exerciții de contragere și dezvoltare (oral și în scris) (în limba română)

3. *Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală și scrisă*

- joc de rol, discuție, în limba română
- prezentare, în limba română
- exerciții de grup: formulare / ordonare / esențializare a unor idei / enunțuri, în limba română
- exerciții de formulare / construire a unei argumentări (în limba română)
- proiecte de grup (în limba română)

4. *Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare*

- exerciții de transfer și transformare
- exerciții de transfer de informație în și din coduri non-lingvistice (grafice, scheme, imagini)
- exerciții de traducere și retroversiune

IV. EVALUAREA

Evaluarea formativă, continuă și regulată este implicită demersului pedagogic curent în orele de limbă latină, permițând, atât profesorului cât și elevului, să cunoască nivelul de achiziționare a competențelor și a cunoștințelor, să identifice lacunele și cauzele lor, să facă remedierile care se impun în vederea reglării (ajustării) procesului de predare / învățare. Pentru a se realiza o evaluare cât mai completă a învățării, este necesar să se aibă în vedere, mai ales în evaluarea formativă continuă, evaluarea nu numai a produselor activității și învățării elevilor, ci și a proceselor de învățare, și a competențelor achiziționate, a atitudinilor dezvoltate, precum și a progresului elevilor. Este evident că modalitățile (metode, instrumente) tradiționale de evaluare nu pot acoperi toată această paletă de rezultate școlare care trebuie evaluate. În aceste condiții, pentru a putea obține cât mai multe date relevante privind învățarea, este necesar ca pentru evaluare profesorii să facă apel la metode și instrumente complementare de evaluare.

Pentru evaluarea achizițiilor elevilor (în termeni cognitivi, afectivi și performativi), a competențelor lor de comunicare și interrelaționare, la limba latină se recomandă utilizarea unor metode și instrumente, precum:

- Observarea sistematică (pe baza unei fișe de observare)
- Tema de lucru (în clasă, acasă) concepută în vederea evaluării
- Proiectul
- Autoevaluarea

Mai jos sunt prezentate câteva repere și sugestii pentru utilizarea proiectului ca instrument complementar de evaluare.

PROIECTUL

Proiectul este o activitate complexă de învățare care poate fi folosit și ca instrument de evaluare, atât formativă, cât și sumativă. Proiectul este o activitate individuală și/sau în grup, dar sunt de preferat proiectele de grup deoarece încurajează cooperarea și dezvoltă competențe de lucru în echipă. Un avantaj important al proiectului este acela că oferă elevilor posibilitatea de a lucra în ritm propriu, dar respectând și ritmul echipei.

Proiectul îi determină pe elevi să ia decizii, să comunice, să negocieze, să învețe cooperând, să realizeze activități în mod independent., într-un cuvânt, îi ajută să participe direct la propria formare.

Metoda proiectului presupune activitatea pe grupe și necesită pregătirea în prealabil a profesorului și a elevilor în vederea unei bune cooperări.

Grupul poate fi alcătuit din două până la zece persoane în funcție de mărimea clasei, natura obiectivelor și experiența participanților, dar un număr de patru-cinci participanți reprezintă mărimea ideală pentru grupurile care au de îndeplinit obiective precise. Cu cât crește numărul membrilor, cu atât scade posibilitatea participării efective la toate activitățile a fiecăruia, dar poate crește complexitatea obiectivelor urmărite. Proiectele realizate de grupuri mari sunt de asemenea greu de monitorizat.

Proiectul este o activitate complexă care îi solicită pe elevi:

- să facă o cercetare (investigație);
- să realizeze proiectul propriu-zis (inclusiv un produs care urmează a fi prezentat: dosar tematic, ghid, pliant, reproduceri diverse, afiș publicitar, carte, film, expoziție, spectacol / serbare etc.);
- să elaboreze raportul final;
- să facă prezentarea publică a proiectului.

Etapile realizării unui proiect sunt:

1. Alegerea temei.
2. Planificarea activității:
  - Stabilirea obiectivelor proiectului;
  - Alegerea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
  - Distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
  - Identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de la bibliotecă, izvoare istorice, presă, persoane specializate în domeniul respectiv, instituții, organizații guvernamentale etc.).
3. Cercetarea propriu-zisă.
4. Realizarea materialelor.
5. Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create.
6. Evaluarea (cercetării în ansamblu, a modului de lucru, a produsului realizat).

Deși proiectul presupune un grad înalt de implicare a elevului în propria sa formare, aceasta nu are drept consecință non-angajarea profesorului. Dacă elevii urmează să-și conceptualizeze, îndeplinească și prezinte eficient proiectele, atunci ei au nevoie de orientare, consiliere și monitorizare discretă în toate fazele activității. Profesorul rămâne așadar un factor esențial al procesului, mai ales dacă proiectul este folosit și ca instrument de evaluare a rezultatelor școlare.

Sarcinile profesorului vizează organizarea activității, consilierea (dă sugestii privind surse sau proceduri) și încurajarea participării elevilor; este esențială neimplicarea sa în activitatea propriu-zisă a grupurilor de elevi (lăsând grupul să lucreze singur în cea mai mare parte a timpului), intervenția sa fiind minimă și doar atunci când este absolut necesară. Luarea de decizii pentru rezolvarea pe cont propriu de către elevi a dificultăților întâmpinate constituie o parte importantă a învățării prin proiect. Este însă la fel de important să se evite ca elevii să fie puși în situația de a avea eșecuri majore, căci eșecul are o importantă influență negativă asupra învățării. Asigurarea și evidențierea succesului (chiar dacă este vorba de succese mici sau parțiale) fiecăruia dintre elevi este una dintre sarcinile importante ale profesorului.

Este foarte important ca instrucțiunile emise de profesor să fie clare, specifice și să conțină și o limită de timp pentru îndeplinirea obiectivelor. Este foarte eficient să se scrie instrucțiunile pe tablă, foi de hârtie și să se precizeze rolurile în grup (de ex. secretar – scrie ideile emise de participanți; mediator – asigură participarea tuturor membrilor grupului la discuții; timer – urmărește încadrarea în limitele de timp stabilite; raportor – prezintă întregii clase concluziile grupului).

Esența proiectului constă:

1. Într-un scop concret care să permită folosirea tehnicilor de muncă intelectuală.
2. Într-o responsabilitate comună a elevilor și a profesorului în planificare și execuție.
3. Într-o sarcină concretă în care activitățile lingvistice și activitățile practice (scrisul, tipărirea, pictarea, decuparea etc.) se întrepătrund.
4. Într-o utilizare autonomă a unor mijloace auxiliare (costume, computer, aparat foto, microfon, cameră de luat vederi, dicționare, scrisori, creioane, foarfece etc.).
5. În dobândirea unei experiențe concrete, practice, extinse dincolo de clasă.

Evaluarea cu ajutorul proiectului. Elevii pot fi notați pentru modul de lucru, pentru modul de prezentare și/sau pentru produsul realizat.

Activitatea în proiect a elevilor poate fi evaluată pe cinci dimensiuni:

- 1) operarea cu FAPTE, CONCEPTE, DEPRINDERI rezultate din învățare (dacă cerința este ca elevii să-și elaboreze proiectul pe baza cunoștințelor dobândite în școală, ei au ocazia astfel să-și selecteze și să decidă ce date, fapte, concepte, deprinderi doresc să includă în proiect);
- 2) **COMPETENȚELE DE COMUNICARE** – se pot urmări toate categoriile de competențe de comunicare atât pe perioada elaborării proiectului, cât și la prezentarea acestuia (proiectele oferă elevilor ocazii de comunicare cu un public mai larg: cu profesorii, cu alți adulți și colegi într-un efort de colaborare și, nu în ultimul rând, cu ei înșiși);
- 3) calitatea muncii (sunt examinate în mod obișnuit inovația și imaginația, judecata și tehnica estetică, execuția și realizarea, dezvoltarea unui proiect pentru a pune în lumină un anumit concept);
- 4) reflecția (capacitatea de a se distanța față de propria lucrare, de a avea permanent în vedere obiectivele propuse, de a evalua progresul făcut și de a face rectificările necesare). Elevul ajunge cu timpul să interiorizeze aceste practici astfel încât ajunge la performanța de a-și aprecia singur munca. În plus, când elevul continuă să creeze într-un anumit gen, el se familiarizează cu criteriile acestuia și învață progresiv să gândească în acel domeniu.
- 5) produsul proiectului – în măsura în care se face evaluarea competențelor elevului așa cum sunt ele materializate în produs, și NU aspecte ale proiectului nerelevante pentru învățarea care se dorește a fi evaluată.

Evaluatorul este interesat și de alte două aspecte: profilul individual al elevului (ceea ce evidențiază proiectul în domeniul capacităților cognitive și al stilului de învățare ale elevului) și, respectiv, modul în care elevul s-a implicat în comunicarea și cooperarea nu numai cu alți elevi, dar și cu profesori, experți din exterior, precum și folosirea judicioasă de către acesta a diferitelor resurse (bibliotecă, internet).

Experiența a arătat că proiectele pot servi foarte bine mai multor scopuri: ele angajează elevii pe o perioadă de timp semnificativă, determinându-i să conceapă schițe, să le revizuiască și să reflecteze asupra lor; pe baza lor se dezvoltă relații interpersonale, cooperare; oferă o ucenicie pentru tipul de muncă ce va fi desfășurată după încheierea școlii; permit elevilor să-și descopere “punctele forte” și să le pună în valoare; mobilizează un sentiment al implicării, generând o puternică motivație interioară; și, probabil, lucrul cel mai important, constituie un cadru propice în care elevii pot demonstra înțelegerea și competențele dobândite prin parcurgerea curriculum-ului școlar.

PROGRAMA 2

FILIERA VOCAȚIONALĂ, PROFIL TEOLOGIC

- cultele ortodox, greco-catolic, reformat, baptist, pentecostal – 1 oră pe săptămână
- cultul romano-catolic (de limbă română și de limbă maghiară) – 2 ore pe săptămână

COMPETENȚE GENERALE

1. Receptarea textelor auzite sau scrise în diferite situații de comunicare
2. Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor anumite contexte
3. Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală sau scrisă
4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare

VALORI ȘI ATITUDINI

- ♦ Asumarea conștientă a unor repere fundamentale din patrimoniul spiritual european
- ♦ Conștientizarea contribuției limbii latine și a civilizației romane la elaborarea modelului cultural european
- ♦ Dezvoltarea unei gândiri logice și critice prin descoperirea elementelor și structurilor specifice limbii latine și civilizației romane prezente în diverse domenii ale cunoașterii și acțiunii umane
- ♦ Dezvoltarea interesului pentru fenomenul religios ca element integrator al societății
- ♦ Valorizarea creștinismului ca element al civilizației europene și ca moștenire a Romei antice
- ♦ Formarea unei atitudini critice față de fanatismul religios și față de excesele comise în numele religiei

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI FORME DE PREZENTARE A CONȚINUTURILOR

1. Receptarea mesajelor transmise oral sau în scris în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
1.1 Identificarea sensului global într-un text de complexitate medie 1.2 Anticiparea elementelor de conținut ale unui text latin pe baza unui titlu / stimul vizual 1.3 Identificarea unor detalii din mesaje orale / texte (documente autentice) 1.4 Utilizarea de informații din mai multe texte pentru îndeplinirea unei sarcini structurate de lucru 1.5 Recunoașterea organizării interne a unui paragraf	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări orale pe teme de interes, conform conținutului tematic • Texte de dificultate medie cu subiect istoric și religios • Pasaje din texte (de dificultate și lungime medie), conform conținutului tematic și lingvistic • Paragrafe descriptive și narative • Texte de informare generală din diverse surse

2. Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor anumite contexte

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
2.1 Descrierea coerentă (oral / în scris) a unor instituții, utilizând comparații 2.2 Prezentarea esențializată a conținutului unui text literar/ ecranizare pe baza unui plan dat	<ul style="list-style-type: none"> • Descrieri de locuri / personaje / medii sociale • Povestire orală / scrisă • Rezumate • Prezentare orală / scrisă

3. Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală sau scrisă

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
3.1. Formularea de idei pe teme de interes în cadrul unei discuții 3.2. Susținerea argumentată a unui punct de vedere pe o temă specifică	<ul style="list-style-type: none"> • Dialogul/ conversația pe o temă de interes • Dezbateră pe o temă dată • Funcții comunicative ale limbii necesare performării acestor competențe: a descrie personaje, locuri, evenimente; a compara acțiunile prezente cu cele trecute; a motiva puncte de vedere; a convinge, a determina cursul unei acțiuni; a justifica atitudini morale și religioase

4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
4.1. Completarea informațiilor necesare pentru înțelegerea și interpretarea unor texte prin folosirea unor dicționare 4.2. Sintetizarea sub formă de schemă / fișe a conținutului unui mesaj scris 4.3. Traducerea unor texte scurte și medii utilizând dicționarul latin-român	<ul style="list-style-type: none"> • Texte de informare generală (enciclopedii, istorii, albume etc.) • Fișe de lucru • Fragmente / texte literare și religioase • Comentarii (înregistrări video, documentare)

SUGESTII METODOLOGICE

Note:

1. Comisia Națională de limba latină recomandă ca, pentru formarea și dezvoltarea competențelor specifice precum și a valorilor și atitudinilor prevăzute în programe, să fie utilizate conținuturile din listele de mai jos.
2. Pentru realizarea conținutului tematic și lingvistic se recomandă selectarea unor texte adaptate sau în original din următorii autori², astfel:
  - pentru cultele ortodox, greco-catolic, reformat, baptist, penticostal (1 oră pe săptămână): Caesar (50%), Sallustius (40%), Sf. Augustinus, *Vechiul/ Noul Testament (Vulgata)* (10%);
  - pentru cultul romano-catolic de limbă română și de limbă maghiară (2 ore pe săptămână): Caesar (30%), Sallustius (20%); Sf. Augustinus, *Vechiul/ Noul Testament (Vulgata)*, Sf. Hieronymus și Lactantius – (50%).
3. Se recomandă ilustrarea conținutului tematic cu materiale auxiliare (hărți, fotografii, inscripții).
4. Pentru performarea tuturor competențelor specifice este indispensabilă folosirea limbii române / materne.

CONȚINUTURI RECOMANDATE

Pentru cultele ortodox, greco-catolic, reformat, baptist, penticostal, care studiază limba latină cu 1 oră pe săptămână, sunt recomandate temele prezentate mai jos cu caractere normale.

Pentru cultul romano-catolic, care studiază limba latină cu 2 ore pe săptămână, la aceste teme se adaugă conținuturile marcate cu **Bold**.

TEME

Se recomandă ca activitățile de învățare să fie proiectate și realizate în contextul următoarelor teme:

- DOMENIUL PUBLIC
  - Instituții și mentalități în perioada de criză a Republicii.
  - Aspecte socio-politice caracteristice perioadelor de tranziție.
  - Rolul marilor personalități în evoluția proceselor istorice, culturale, religioase.
  - **Aspecte particulare ale vieții politice romane în contextul răspândirii creștinismului.**
  - **Concepte moral-religioase (fides, pietas, sanctitudo, libertas, salus, caritas, oratio, sacramentum, peccatum, trinitas, paenitentia, gratia, temptatio, misericordia).**
- DOMENIUL ANTROPOLOGIC
  - Modele religioase în texte fundamentale (*Confessiones, De civitate Dei, Vechiul/ Noul Testament – Vulgata, Divinae Institutiones, Epistulae*).
  - **Tipuri / prototipuri umane : sacerdos, propheta, sanctus, creator, redemptor.**
  - **Mari ceremonii religioase păgâne și creștine.**
  - **Credință și superstiții în raport cu receptarea textului biblic.**

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

Părțile de vorbire studiate în clasa a IX-a: substantivul, adjectivul, numeralul cardinal și ordinal, pronumele personal, reflexiv, posesiv, relativ-interogativ, demonstrativ, verbul la diateza activă, tema prezentului și perfectului, precum și valorile conjuncțiilor *ut* și *cum* vor fi consolidate pe parcursul clasei a X-a, prin intermediul unei varietăți de sarcini de lucru care să contribuie la dezvoltarea competențelor prevăzute de programă.

Se recomandă utilizarea noilor elemente lingvistice:

- Verbul: diateza pasivă: moduri personale și nepersonale
moduri și timpuri din tema supinului.
- Sintaxa propoziției: funcțiile cazurilor-nominativ, acuzativ, genitiv, dativ și ablativ.

² Procentele indicate sunt orientative pentru autorii de manuale.

- Sintaxa frazei: propoziții principale / secundare; regente/ subordonate
- Subordonate specifice sintaxei latine: participialele relative și absolute
subordonatele infinitivale (Ac.+Inf. / N.+Inf.)
subordonatele relative
- Confluente lexicale și morfosintactice ale limbii latine cu limba română și cu alte limbi moderne.

FUNCȚII COMUNICATIVE ALE LIMBII

Pe parcursul clasei a X-a se vor utiliza următoarele funcții comunicative ale limbii:

- a solicita / oferi informații despre diverse evenimente
- a descrie personaje, locuri, evenimente
- a cere și a oferi informații de orientare în spațiu
- a situa în timp
- a relata acțiuni și evenimente
- a exprima atitudini intelectuale
- a compara acțiunile prezente cu cele trecute
- a motiva puncte de vedere
- a cere și a formula opinii
- a convinge, a determina cursul unei acțiuni
- a justifica atitudini morale și religioase.

SCURT GHID METODOLOGIC

Această îndrumare metodologică propune o direcționare a proiectării didactice, avându-se în vedere: un document cu caracter național (Curriculum Național), un model de planificare calendaristică și o proiectare a unei unități de învățare. De asemenea, se oferă pentru fiecare tip de competență generală un set de activități și exerciții. Cât despre evaluarea procesului care se desfășoară în clasă, în vederea reglării lui prin feed-back, se sugerează ca instrument complementar de evaluare: proiectul de grup, autoevaluarea.

I. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ – este un instrument de interpretare personalizată a programei, care asigură un demers didactic concordant cu situația concretă din clasă. Se recomandă ca planificările calendaristice să fie elaborate pentru întreg anul școlar, pentru a se avea o imagine de ansamblu asupra realizării curriculum-ului pe întreg anul.

Elaborarea planificărilor pentru clasa a X-a presupune următoarele etape:

1. Studiarea atentă a programei și a manualului pentru care s-a optat.
2. Corelarea competențelor și conținuturilor din programă cu unitățile / lecțiile din manual în care se regăsesc.
3. În cazul în care manualul nu acoperă în totalitate programa, căutarea altor resurse didactice.
4. Stabilirea succesiunii unităților de învățare (oră de curs) și detalierea conținuturilor tematice pentru fiecare unitate în raport cu acele competențe specifice care le sunt asociate prin programă.
5. Alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu competențele specifice vizate.

Structura planificării calendaristice

Nr. U.Î.	Conținuturi ale U.Î.	Competențe specifice vizate*	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații (amendamente)
	▪ tematic ▪ lingvistic				

*În această rubrică vor fi incluse și valorile și atitudinile vizate cu preponderență de unitatea de învățare respectivă.

II. PROIECTAREA UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Metodologia de proiectare a unei unități de învățare constă într-o succesiune de etape înlănțuite logic, ce contribuie la detalierea conținuturilor, în vederea formării competențelor specifice.

Etapele proiectării sunt aceleași oricare ar fi unitatea de învățare vizată.

Detalii ale conținuturilor unității de învățare	Competențe specifice vizate	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
Ce?	De ce?	Cum?	Cu ce?	Cât? (În ce măsură?)
- tema (detaliată pe lecții) - text / tip de text				

III. TIPURI DE ACTIVITĂȚI ȘI EXERCIȚII RECOMANDATE PENTRU DEMERSUL DIDACTIC

1. *Receptarea de mesaje transmise oral și în scris în diverse situații de comunicare*

- exerciții de identificare (a claselor și subclaselor de flexiune în funcție de desinențe / terminații)
- exerciții de discriminare (a temelor verbale și nominale)
- exerciții de confirmare a înțelegerii sensului global dintr-un text oral sau scris
- exerciții de selectare a ideilor principale dintr-un text scris
- exerciții de desprindere / înțelegere a ideilor dintr-un text (conversație, descriere, discuție, schemă, prezentare, povestire)
- exerciții de operare cu fragmente de texte istorice sau literare (completarea unor tabele / diagrame, ordonarea logică a desfășurării unor evenimente).

2. *Producerea de mesaje orale sau scrise adecvate unor contexte variate de comunicare*

- exerciții de formulare de întrebări și răspunsuri
- exerciții de completare a unui text lacunar în limba latină
- exerciții de formulare simplă cu întrebări de sprijin și plan
- exerciții de prezentare, relatare / repovestire (în limba română)
- dialog, conversație dirijată sau liberă, simulare, interviu, joc de rol, dezbatere, în limba română
- discuții, descrieri, asocieri, comparații, povestire, comentariu (în limba română)
- exerciții de redactare: rezumat, redactări (în limba română)
- exerciții de contragere și dezvoltare (oral și în scris) (în limba română)

3. *Realizarea de interacțiuni în comunicarea orală și scrisă*

- joc de rol, discuție, în limba română
- prezentare, în limba română
- exerciții de grup: formulare / ordonare / esențializare a unor idei / enunțuri, în limba română
- exerciții de formulare / construire a unei argumentări (în limba română)
- proiecte de grup (în limba română)

4. *Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise în situații variate de comunicare*

- exerciții de transfer și transformare
- exerciții de transfer de informație în și din coduri non-lingvistice (grafice, scheme, imagini)
- exerciții de traducere și retroversiune

IV. EVALUAREA

Evaluarea formativă, continuă și regulată este implicită demersului pedagogic curent în orele de limbă latină, permițând, atât profesorului cât și elevului, să cunoască nivelul de achiziționare a competențelor și a cunoștințelor, să identifice lacunele și cauzele lor, să facă remedierile care se impun în vederea reglării (ajustării) procesului de predare / învățare. Pentru a se realiza o evaluare cât mai completă a învățării, este necesar să se aibă în vedere, mai ales în evaluarea formativă continuă, evaluarea nu numai a produselor activității și învățării elevilor, ci și a proceselor de învățare, și a competențelor achiziționate, a atitudinilor dezvoltate, precum și a progresului elevilor. Este evident că modalitățile (metode, instrumente) tradiționale de evaluare nu pot acoperi toată această paletă de rezultate școlare care trebuie evaluate. În aceste condiții, pentru a putea obține cât mai multe date relevante privind învățarea, este necesar ca pentru evaluare profesorii să facă apel la metode și instrumente complementare de evaluare.

Pentru evaluarea achizițiilor elevilor (în termeni cognitivi, afectivi și performativi), a competențelor lor de comunicare și interrelaționare, la limba latină se recomandă utilizarea unor metode și instrumente, precum:

- Observarea sistematică (pe baza unei fișe de observare)
- Tema de lucru (în clasă, acasă) concepută în vederea evaluării
- Proiectul
- Autoevaluarea

Mai jos sunt prezentate câteva repere și sugestii pentru utilizarea proiectului ca instrument complementar de evaluare.

PROIECTUL

Proiectul este o activitate complexă de învățare care poate fi folosit și ca instrument de evaluare, atât formativă, cât și sumativă. Proiectul este o activitate individuală și/sau în grup, dar sunt de preferat proiectele de grup deoarece încurajează cooperarea și dezvoltă competențe de lucru în echipă. Un avantaj important al proiectului este acela că oferă elevilor posibilitatea de a lucra în ritm propriu, dar respectând și ritmul echipei.

Proiectul îi determină pe elevi să ia decizii, să comunice, să negocieze, să învețe cooperând, să realizeze activități în mod independent., într-un cuvânt, îi ajută să participe direct la propria formare.

Metoda proiectului presupune activitatea pe grupe și necesită pregătirea în prealabil a profesorului și a elevilor în vederea unei bune cooperări.

Grupul poate fi alcătuit din două până la zece persoane în funcție de mărimea clasei, natura obiectivelor și experiența participanților, dar un număr de patru-cinci participanți reprezintă mărimea ideală pentru grupurile care au de îndeplinit obiective precise. Cu cât crește numărul membrilor, cu atât scade posibilitatea participării efective la toate activitățile a fiecăruia, dar poate crește complexitatea obiectivelor urmărite. Proiectele realizate de grupuri mari sunt de asemenea greu de monitorizat.

Proiectul este o activitate complexă care îi solicită pe elevi:

- să facă o cercetare (investigație);
- să realizeze proiectul propriu-zis (inclusiv un produs care urmează a fi prezentat: dosar tematic, ghid, pliant, reproduceri diverse, afiș publicitar, carte, film, expoziție, spectacol / serbare etc.);
- să elaboreze raportul final;
- să facă prezentarea publică a proiectului.

Etapile realizării unui proiect sunt:

1. Alegerea temei.
2. Planificarea activității:
  - Stabilirea obiectivelor proiectului;
  - Alegerea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
  - Distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
  - Identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de la bibliotecă, izvoare istorice, presă, persoane specializate în domeniul respectiv, instituții, organizații guvernamentale etc.).

3. Cercetarea propriu-zisă.
4. Realizarea materialelor.
5. Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create.
6. Evaluarea (cercetării în ansamblu, a modului de lucru, a produsului realizat).

Deși proiectul presupune un grad înalt de implicare a elevului în propria sa formare, aceasta nu are drept consecință non-angajarea profesorului. Dacă elevii urmează să-și conceptualizeze, îndeplinească și prezinte eficient proiectele, atunci ei au nevoie de orientare, consiliere și monitorizare discretă în toate fazele activității. Profesorul rămâne așadar un factor esențial al procesului, mai ales dacă proiectul este folosit și ca instrument de evaluare a rezultatelor școlare.

Sarcinile profesorului vizează organizarea activității, consilierea (dă sugestii privind surse sau proceduri) și încurajarea participării elevilor; este esențială neimplicarea sa în activitatea propriu-zisă a grupurilor de elevi (lăsând grupul să lucreze singur în cea mai mare parte a timpului), intervenția sa fiind minimă și doar atunci când este absolut necesară. Luarea de decizii pentru rezolvarea pe cont propriu de către elevi a dificultăților întâmpinate constituie o parte importantă a învățării prin proiect. Este însă la fel de important să se evite ca elevii să fie puși în situația de a avea eșecuri majore, căci eșecul are o importantă influență negativă asupra învățării. Asigurarea și evidențierea succesului (chiar dacă este vorba de succese mici sau parțiale) fiecăruia dintre elevi este una dintre sarcinile importante ale profesorului.

Este foarte important ca instrucțiunile emise de profesor să fie clare, specifice și să conțină și o limită de timp pentru îndeplinirea obiectivelor. Este foarte eficient să se scrie instrucțiunile pe tablă, foi de hârtie și să se precizeze rolurile în grup (de ex. secretar – scrie ideile emise de participanți; mediator – asigură participarea tuturor membrilor grupului la discuții; timer – urmărește încadrarea în limitele de timp stabilite; raportor – prezintă întregii clase concluziile grupului).

Esența proiectului constă:

1. Într-un scop concret care să permită folosirea tehnicilor de muncă intelectuală.
2. Într-o responsabilitate comună a elevilor și a profesorului în planificare și execuție.
3. Într-o sarcină concretă în care activitățile lingvistice și activitățile practice (scrisul, tipărirea, pictarea, decuparea etc.) se întrepătrund.
4. Într-o utilizare autonomă a unor mijloace auxiliare (costume, computer, aparat foto, microfon, cameră de luat vederi, dicționare, scrisori, creioane, foarfece etc.).
5. În dobândirea unei experiențe concrete, practice, extinse dincolo de clasă.

Evaluarea cu ajutorul proiectului. Elevii pot fi notați pentru modul de lucru, pentru modul de prezentare și/sau pentru produsul realizat.

Activitatea în proiect a elevilor poate fi evaluată pe cinci dimensiuni:

- 1) operarea cu FAPTE, CONCEPTE, DEPRINDERI rezultate din învățare (dacă cerința este ca elevii să-și elaboreze proiectul pe baza cunoștințelor dobândite în școală, ei au ocazia astfel să-și selecteze și să decidă ce date, fapte, concepte, deprinderi doresc să includă în proiect);
- 2) **COMPETENȚELE DE COMUNICARE** – se pot urmări toate categoriile de competențe de comunicare atât pe perioada elaborării proiectului, cât și la prezentarea acestuia (proiectele oferă elevilor ocazii de comunicare cu un public mai larg: cu profesorii, cu alți adulți și colegi într-un efort de colaborare și, nu în ultimul rând, cu ei înșiși);
- 3) **CALITATEA MUNCII** (sunt examinate în mod obișnuit inovația și imaginația, judecata și tehnica estetică, execuția și realizarea, dezvoltarea unui proiect pentru a pune în lumină un anumit concept);
- 4) **REFLECȚIA** (capacitatea de a se distanța față de propria lucrare, de a avea permanent în vedere obiectivele propuse, de a evalua progresul făcut și de a face rectificările necesare). Elevul ajunge cu timpul să interiorizeze aceste practici astfel încât ajunge la performanța de a-și aprecia singur munca. În plus, când elevul continuă să creeze într-un anumit gen, el se familiarizează cu criteriile acestuia și învață progresiv să gândească în acel domeniu.
- 5) **PRODUSUL PROIECTULUI** – în măsura în care se face evaluarea competențelor elevului așa cum sunt ele materializate în produs, și NU aspecte ale proiectului nerelevante pentru învățarea care se dorește a fi evaluată.

Evaluatorul este interesat și de alte două aspecte: PROFILUL INDIVIDUAL al elevului (ceea ce evidențiază proiectul în domeniul capacităților cognitive și al stilului de învățare ale elevului) și, respectiv, modul în care elevul s-a implicat în COMUNICAREA ȘI COOPERAREA nu numai cu alți elevi, dar și cu profesori, experți din exterior, precum și folosirea judicioasă de către acesta a diferitelor resurse (bibliotecă, internet).

Experiența a arătat că proiectele pot servi foarte bine mai multor scopuri: ele angajează elevii pe o perioadă de timp semnificativă, determinându-i să conceapă schițe, să le revizuiască și să reflecteze asupra lor; pe baza lor se dezvoltă relații interpersonale, cooperare; oferă o ucenicie pentru tipul de muncă ce va fi desfășurată după încheierea școlii; permit elevilor să-și descopere “punctele forte” și să le pună în valoare; mobilizează un sentiment al implicării, generând o puternică motivație interioară; și, probabil, lucrul cel mai important, constituie un cadru propice în care elevii pot demonstra înțelegerea și competențele dobândite prin parcurgerea curriculum-ului școlar.